

ւառանց
ծիկլ եր-
կոմըկը, մ-
սեր: Մե-
րին նաև
ըբի ձեւ
ետևանքը
գցըկել են
էլ սպի
սրողացե-
սկ կեղծ
կուաւոց
որ մեր
մ ման-
աւելի
քքիային
արդ մեր
Պարու-
ըքիան՝

Է նախ
սնիկա և
մեցնէին,
կապ-
հիւ ժու-
գու քու-
նացիք
ամբակի
թէ ամեն
աշզուու-
հեշտուու-
րի առ-
ու դառ-
պիտի
անց ու-
րում են
մարդ-
ն աստ-
շն առ-
ուցէան է
ընական

պարաք
քի դէմ
*
Ն
կացաւը,
որ լայն
համար,
մեն մի
ննանալով
առ մաս
ըի քանի
ոնում
գը զու-
նացիք
ամբակի
թէ ամեն
աշզուու-
հեշտուու-
րի առ-
ու դառ-
պիտի
անց ու-
րում են
մարդ-
ն աստ-
շն առ-
ուցէան է
ընական

բելի է
ձեռքից,
արդէն
մէջ,
նում է
Կ եր
Ա աղիւտ
մ նրա
թիչ առ
որին
հցնում:
սրատա-
լըա չէ
մի առ
էք եր-
պասին
խոստու-
զքերից

Աթիւն
անում,
ն առաջ
գոյու-
իրական
միերաշ
եղանակ
տենչը,
մ կըու-
լորելը,
ակցու-
պիագլ
գիւղա-
անում:
թիւնից
ընում
ականչի
փորձ,
աւասիկ
տեսառ
անշում,
ինտեռ
քանի
գիւղա-
գոյու-

զիւու-
այս
ո՞ն դնե-
ց պառ
մեցնում

ԱՐԴՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

— ० —
Մշակիլ Ն 122-ում (բանասիրականի
ժին «Վարագոյրի ետևում») ես շատ
մառաւակի միայն կանգ առայ էջմիած-
ու անցածզարձած դէպերի մասին
ցոյց տուի, թէ ինչնվ եր զեկավար-
ում պատահմամբ միայն ոյժի տիրացող
սակցութիւնը, որն անհնատիլի գործիք
հէնց այն մարդկանց ձեռքին, որոնք
ըպիկ կերպով խաղում էին եկեղեցու և
զի շահերի հետ միմիայն իրանց անձնա-
ն տեսակէտից։

վրա ժամանակագրական կարգով, որպեսի լրագրական նեղ յօդուածի շրջանաւց դուրս չը եմ: Եւ յաւակնութիւն չունեմ պատմուան գրելու, որովհետև այդ դեռ շուտ է հանգամանքները անպատճեաւ: Ի՞նչ պէտք է սպասենք կաթողիկոսից և չկարող է անել նաւ:

Մենք կաթողիկոսից ցնորքներ չենք հանձում, երազներով և թթու ազգասիւթեամբ կերակրվելու շրջանից վաղուց

ւըս հնք եկել մեծ զոհերով և հիասթառ
թեսամբ: Մենք արդէն հասունացել ենք
չենք կարող վրատվվել, որ Արաքսի ջրով
ացման գործ է կատարում թուրքն ու
ըստիկը: Մենք դադարել ենք կրօնական
սակէտից մարդկանց պիղծ, հերետիկոս,
դորեալ և այլ այսպիսի ցնդաբանուական
ականներ տալուց: մենք կրօնական
աստ կը թութեան յոյս անգամ չունենք
ումանակի և տիրող հանգամանքների շնոր-
շ մեր հոգեւորականութիւնից, և եթէ նա
դ ուղենայ անգամ անել, չէ կարող, և չեն
թոյլ տայ:

Ուրեմն ինչ պէտք է տայ մեզ ամենայն
յոց կաթողիկոսը։
Եատ քիչ բան։
Աս պէտք է ծանօթ, մօտ ծանօթ լինի
միածնի բազմերանգ, թւով սակաւաթիւ,
յց բանսարկութեամբ ճռխացած միարա-
թեան կամ նրա անդամներին և ցոյց
ոյ իւրաքանչիւրին իր արժանի տեղն ու-
շտօնը։
Պէտք է գաղափար ունենայ գլուրցական
ոծի զարգացման և ժամանակակից պա-
նական մասին և առաջարկ բառձունե-

Աշխարհ սասրս և աշխատէ բարձրացնել
միանգամայն կանօնաւորել այն, հոգ տա-

ով արժանաւոր պաշտօնէլութեան և սը-
ապահովութեան վրա։
Պէտք է լեզու ունենայ բերանում և կա-
ղանայ խելացի բանակցել և գործալիւրել
ուավարչական բոլոր շըջանների հետ, ո-
սկ դեռ աղաս չեն մերձաւոր անցիւալի
միտ նոխառապաշարումներից մեր վերաբե-
թեամբ։
Պէտք է լինի տնտեսագէտ և զարգացած
շակի տէր, որպէսզի տնտեսապէտ բարձ-
ցնի ազ գային սեփականութիւն եղող
ըրածնական և վանական կալուածների
դիւնքը։

Եշտք է լինի հաստատակամ և բարձր՝
են տեսակ կուսակցութիւններից և կու-
լցականութիւնից. նրա համար առաջին
զը պէտք է բռնի պաշտօնեայի գործը և
թէ կուսակցականութիւնը։
Եշտք է հասկանայ, որ ինքը միմիայն
շշտօնեայ է հայ ժողովրդի, թէկ ընտրեալ,
ոչ թէ խսն կամ փաշա, և աշխատի ծա-
յիլ այդ ժողովրդին, նոյն ժողովրդի
ինը ամեն բանից վեր դասենով և նրա
ապոյն ընտրեալ զաւակների հետ խոր-
ակցելով։

էտքը է առ տասը, որ յայ ժողովուրդն
ունենայ աշխարհաբար աւետարան ձի,
մ ամենամատչելի գնով, որ նրան յիմա-
ցնելը այնքան էլ հեշտ չը լինի:
Ետք է շնորհք և ընդունակութիւն ու-
այ, հասկանալու որ բնութիւն մէջ ա-
խչ հնժակայ է էվոլիցիայի անողոք
նքին, և եկեղեցին իր պաշտօնէութիամբ
սուունք չունի ժամանակից յիշ մնալու:
ասկանայ որոշ խնդիրների հասուն լի-
ու և աշխատի բաւարարութիւն տալ
նց, որովհետեւ դրանումն է եկեղեցու
առաջեցեալ ժողովրդի միութեան և զօ-

թեան գաղտնիքը:
ասկանայ ազգի անցեալ կուլտուրայի և
սկանութեան մասցորդների նշանակու-
նը, աշխատի նրանց համախմբելու և ան-
ուստ պահպանութեան ու զարգացման
արք:
հա այս են այն պահանջները, որոնց
ոք է բաւարարութիւն տայ ամենայն
ոց կաթողիկոսը: Եւ եթէ նա այս վե-
հեալ պահանջներիս բաւարարութիւն
կարողացաւ, նրան կարելի է ովան-
կանչել:
յս բոլորի, ինչպէս առհասարակ ամեն

ի համար հարկաւոր են կամք և որոշ
ողմունք, միացած՝ զիտութեան և տե-
ան օրէնքներին ծանօթ լինելու հետ-
ևսնենք, թէ մեր այս պահանջներին որն
սմէնահամապատասխան թեկնածուն և
ալի կաթողիկոսացուն առաջիկալ ընտ-
թեան ժամանակ:

* * *

ուսակցութիւններից մինը, կամ աւելի
ուղարկած անձնական միտում-
ով առաջնորդվող խումբը բացարձակ
ուրաբարում էր որ մեծ թիւրիմացու-
ններ կարող են տեղի ունենալ եղա-
ծնի միաբանութեան մէջ, եթէ այսուհետ
այնինչ անձն ընտրվելու լինի:

Բայց ես առաջ կը բերեմ մի քանի օրիշ-
նակներ, որպէսզի ցոյց տամ, թէ ո՞ր
խումբն է, որ տրամադիր է և սպառնում
է թիւրիմացութիւններով։

1893 թւին ամենակոպիտ կերպով առիթ
տրվեց Արքստակէս եպիսկոպոսին հրաժա-
րական տարու, և նա ամենայն խոնարհու-
թեամբ ներկայացրեց իր քաղաքավարի
հրաժարականը. ոչ ոքի մի վերաւորական
խօսք ու ակնարկ անդամ չուղղեց և լուռ
ու մունջ գնաց Աստրախան։

Նոյնը, որոշ և Կարապետ եպիսկոպոսի
անտեղի միջամտութիւնից յետոյ, որը հա-
կառակ հաստատեած էր օրինակ ու թափառ

կառակ հայրապետի կամքի,ու թոյլտու-
թեան բարեամանել էր իրան գցել էջմիածին,
տեղի ունեցաւ Խմբիրեանի օրօք։ Ասուսա-
ծարան եպիսկոպոսն էլ հրաժարական ներ-
կայացըց։

ոճը, սոսնը և բովանդակութիւնը, և ձեր առաջ կը բացվի մի հետաքրքրական հոգեկան աշխարհ։

Մեծը, խելացին և քաղաքագէտը հակիրճ է, սակաւախօս ու քաղաքավագարին Ոչ մի խօսք չը կայ անցեալ կամ ապահով գոր-

ծունէութեան մասին, ոչ մի ոճ չը կայ վիւ
բաւորականք իսկ առաջարկութեան մեջ դուք հանդիպում
էք ստախօսութեան, մինչդեռ նա իրան
անպայման համարում է Եշմարտախօս,
անձնագովութեան՝ իր ապառնի մեծագոր-
ծութիւնների հաշւեն, ճիզ ու աշխատանք՝
ծրագրախեղդ անելու միամիտ ունկնդիրնե-
րին և եպիսկոպոսին ու աստուածաբանին
անվայել և անպատաքեր դարձուածք շըր-
ջապատողներին, ընկեր եպիսկոպոսներին
գաճաճ ու մասուուե նեսեաւագնեւու, որակն

գի ինքը աւելի մեծ երեայց եւ աստուածաբանութեց ուղղչուց կի ինքը աւելի մեծ երեայց եւ աստուածաբան եպիսկոպոսն այնքան է իրան կորցնում, որ չէ յիշում Աւետարանի փարիսեացու և մաքսաւորի յայտնի առակը Անցեալ յօլուածում յիշեցինք, թէ որպիսի դիւրութեամբ այժմս սկանդալով սպառնացողները տեղակալ էին նշանակել տալիս տեղապահ եղած ժամանակ, որպիսի անզգամութիւններ անում միաբաններից շատերի դէմ և մանաւանդ Երեմիա եպիսկոպոսից Բայց նա միմիայն մի անգամ բողոքեց կաթողիկոսի գէմ, այն էլ միաբանների խնդրանօք և նրանու հետ միասած, եռա մասունաթիւն

կար միւսօնօրէնութիւնը զուրսը կատարեալ
լոււ Դա մի շրջան էր, երբ միւրանութեան
ամենապատկառելի անդամի պատիւը հաւ-
ասարգիել էր ոչչութեան, և տղայամիտ-
ներն էին նրանց անուան և պատիւ հետ
խաղումն Ռով հանդէս եկաւ, ով բողոքեց, ով
ասաց, որ Էջմիածինը մոխրակոյտ է դար-
ձած, երբ այդ քաջերն իրանք էին պատ-
րաստում այդ մոխրակոյտը:

հակառակ համարվող կուսակցութեան չաշ-
մեմատեցէք երկուսն իբալ հետ համեմա-
տեցէք այդ երկու շրջանում կատարված
գործերը, և զուք սարեր կը գտնէք թէ
գործի օգտակարութեան և թէ խաղաղու-
թեան տեսակէտից։ Արդեօք իզմիլիւեանի
ժամանակ գործող խումբը քինախնդիր հէ-
ղաւ իր տասնչորս տարվայ հակառակորդո-
ներից, արդեօք միաբանական ժողովների
վճիռները վեր չը դասեց անձնական տրատ-
մադրութիւններից, դիւնական խորհրդի
կարծիքը՝ անհատ դիւնապետից և ժո-
ղովրդի ձայնն ու քուեն՝ ժամանակ

Ներկից Ուրեմն ինչ իրաւունք կայ և պահանջման առաջարկաբութիւնից և այս մեծ գժղոնութիւններով և անկարգութիւններով սպառնում է անարդարութիւնից և անկարգութիւններով ապառնում, ինչպէս այդ շերտված է եղել «Հովիտում» և տպված էր «Հօրիզոնում»։ Այն, իզմիրլիանի կառավարութեան պակասութիւնն են համարում թեմական խորհուրդները, բայց թոյլ տուեք նկատել, որ նախ՝ այդ բանը սկսվեց նրանցից, եց-միածինը նրանց ազդեցութիւնից փոքր ինչ ազտեղուց՝ 1906 թւից, երբ հրատարակվեց ընտրական կօնդակը, և երկրորդ՝ դա ամենայուսաւոր էցերից մէեն է մեր ենեկուա-

կան պատմութեան շաբքում և հիթե ճառ
ոց եկեղեցու կազմն ու ոգին չըմբռնողները
են կարող հաշտվել այդ բանի ճեա, և այդ
որոշ պատճառներով, դա գեռ նրա վկասա-
կար լինելու ապացոյցը չէ, և առանց այդ
ընտրական սկզբունքի հայոց եկեղեցին
այսուհետեւ ապրել չէ կարող։

տա ճեղա կարելի է խուզել հայց հաւա-
ռացած ենք, որ այդքան հիսուն գնալու
արիք չի լինի, որովհետև ոչ այդքան քա-
ռութիւն կայ այդ երկուերեք հերոսների
էջ և ոչ էլ համոզմունքների հաստատու-
թիւնը կրծոն եղած ժամանակ նրանք չեն
սուում, և անձայն զբաղվում են իրանց
ործութ:

Ի՞նչ է երկում այս բոլորից, ո՞վ է իսկա-
կը անկարգը, ո՞վ էր թմբուկ զարկում, և
բապարակ բերում հայրապետանոցի չեղած
արգագրութիւնները հանգուցեալ իդմիր-
անի օրօք, Վերցրեք 1893 թից սկսած
ինչև մեր օրերը և ցոյց տուէք, թէ ում
որվ է անտեղի տառունջն ու վայնասունը
բապարակի վրա, մեր զատի պահպանողա-

